

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземної філології
Філологічний факультет

МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

колективна монографія

Київ
2021

УДК 81 : 008 : 316.74
М74

*Рекомендовано до друку вченою радою
Полтавської державної аграрної академії
(протокол № 19 від 19 квітня 2021 року)*

Рецензенти:

М. Личук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри романо-германських мов і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України;

К. Глуховцева, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології та загального мовознавства ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

М. Кононова, доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

М74 Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика :
колективна монографія / за наук. ред. Н. Сизоненко. Київ :
Видавництво Ліра-К, 2021. 256 с.

ISBN 978-617-520-097-1

У колективній монографії висвітлено актуальні проблеми репрезентації національно-мовної картини світу; лінгвокультурологічного, лінгвокогнітивного, етнолінгвістичного, літературознавчого, соціокультурного та психологічного аспектів міжкультурного спілкування; теорії і практики перекладу у контексті міжкультурної комунікації; викладання мовних та інших гуманітарних дисциплін.

Для науковців, викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, докторантів, здобувачів вищої освіти ступенів вищої освіти бакалавр, магістр.

*За науковий зміст і якість поданих матеріалів, наведені факти
відповідають автори, а також наукові керівники (для аспірантів).*

УДК 81 : 008 : 316.74

ISBN 978-617-520-097-1

© Сизоненко Н., 2021
© Колектив авторів, 2021
© Видавництво Ліра-К, 2021

ЗМІСТ

Передмова	6
-----------------	---

Вступне слово ректора Полтавської державної аграрної академії, професора <i>Аранчій Валентини Іванівни</i>	8
---	---

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНО-МОВНІ КАРТИНИ СВІТУ: ВЕРБАЛЬНА І НЕВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ

1.1. Католицька релігійна лексика в сучасній українській мові (<i>Бей І.</i>)	10
1.2. Реалізація виражального потенціалу потамонімів у поезії Василя Пачовського (<i>Брайло ІО.</i>)	16
1.3. Методологічні засади дослідження префіксальних дієслів у німецькій економічній термінології (<i>Воловик Л.</i>)	26
1.4. Вербальне моделювання іспанської картини світу як елемент метаекфразису в есе Джона Берджера про творчість Дієго Веласкеса: когнітивно-поетологічний аналіз (<i>Луньова Т.</i>) ...	31
1.5. Афектоніми з-поміж інших номінацій позитивно конотованих звертань (<i>Мокляк О.</i>)	40
1.6. Нова розмовна лексика в мові українських художніх творів (<i>Навальна М.</i>)	49
1.7. Структурно-семантичний аналіз ергонімів міста Полтави (на матеріалі назв магазинів) (<i>Сизоненко Н., Пащенко А.</i>)	56
1.8. Lexical analysis of proper names in the field of crop growing and animal husbandry (<i>Тагільцева Я.</i>)	62

РОЗДІЛ 2. ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ, ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ, ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ

2.1. Романи А. Мельничука «Що сказано» і М. Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи»: феномен другого еміграційного покоління й літературні проєкції образу України (<i>Горбач Н.</i>)	68
2.2. Хронологічна структура готичного роману в лінгвопоетичному аспекті (на матеріалі роману Е. Редкліф «The romance of the forest») (<i>Ковальова Т.</i>)	76
2.3. Специфіка нововведень М. Метерлінка-драматурга у п'єсах «Монна Ванна» та «Чудо святого Антонія» (<i>Конєва Т.</i>)	85

2.4. Реалізація категорії ввічливості у контексті міжкультурної комунікації: лінгвістичний аспект (на матеріалі української та англійської мов) (<i>Косіцька О., Майерс Ш.</i>)	94
2.5. Соціально-побутовий роман Генрі Філдінга «Історія Тома Джонса, знайди»: сюжетно-композиційні особливості (<i>Тарасова Н.</i>)	102

РОЗДІЛ 3. СОЦІОКУЛЬТУРНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ПАРАДИГМИ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

3.1. Науково-теоретичні засади професійної комунікації у діяльності педагога (<i>Ільченко А.</i>)	111
3.2. Культурне різноманіття і соціокультурні стереотипи в міжкультурній комунікації (<i>Місечко О.</i>)	120
3.3. Міждисциплінарний підхід до трактування поняття «комунікативна толерантність» (<i>Подлесна Г.</i>)	130
3.4. Зовнішня академічна мобільність в умовах сучасної в ігцизняної вищої освіти (<i>Рудич О., Степаненко Н., Олійник С., Палеха О., Смиркіна Ю.</i>)	139
3.5. Формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки аграрного закладу вищої освіти (<i>Сільчук О.</i>)	145
3.6. Межкультурная коммуникация в условиях коронавируса: социокультурный, психологический и лингвистический аспекты (<i>Хейлик Т.</i>)	152

РОЗДІЛ 4. ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

4.1. Semantic derivatives in English economic terminology: derivational and translation aspects (<i>Воскобойник В., Сухачова Н.</i>)	159
4.2. Manipulative nature of translation: interpretators and interpretations (<i>Гарник Л., Вітковський Ю.</i>)	168
4.3. Специфіка відтворення англомовних термінів дискурсу сучасних інформаційних технологій в українських перекладах (<i>Данилюк Л., Рябокін Н., Січова Д.</i>)	180
4.4. Ethnopsycholinguistic aspects of translation (<i>Панасюк І.</i>)	189
4.5. Лексико-граматичні трансформації в німецько-українському перекладі текстів агропродовольчої сфери (<i>Савенкова О.</i>)	198

РОЗДІЛ 5. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ МОВНИХ ТА ІНШИХ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

5.1. Didactic component of teaching foreign languages for specific purposes: formation of communication and translation skills (Гарник Л., Снігурова І.)	205
5.2. Огляд інструментарію для дистанційного викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (Житар І., Матвійчук Т.)	216
5.3. Мнемоніка як інструмент для вивчення іноземної мови (Красота О.)	224
5.4. Formation of foreign language communicative competence of students of non-philological specialties with the help of mindmapping (Матвієнко Л.)	229
5.5. Особливості навчання у співробітництві на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням у ЗВО (Ніколаєнко Ю)	235
5.6. Проблемно-ситуативні завдання як засіб формування мовнокомунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей та іноземних студентів закладів вищої освіти (Сизоненко Н., Пабат В.)	241
Наші автори	250

РОЗДІЛ 3

СОЦІОКУЛЬТУРНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ПАРАДИГМИ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

3.1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Сучасний стан вітчизняної освіти характеризується значними змінами й проведенням освітніх реформ. З урахуванням цього, пріоритетними завданнями навчальних закладів залишаються: удосконалення і модернізація змісту освіти, впровадження оновлених, інноваційних педагогічних технологій, сучасних методик компетентісного навчання, створення освітнього середовища для гармонійного розвитку кожної особистості як активного учасника освітнього процесу. Успішність розв'язання цих завдань у закладах освіти забезпечується висококваліфікованими педагогами, які здатні до творчого пошуку, саморозвитку та самовдосконалення, володіють професійними компетентностями: психолого-педагогічними, предметними, інформаційними, продуктивними, моральними, соціальними, мовними й мовленнєвими тощо.

Важливою складовою професійних компетентностей сучасного педагога є комунікативна компетентність, що є основою педагогічної взаємодії і взаємовідносин, побудови освітнього середовища, і забезпечує ефективне спілкування суб'єктів навчально-вихованої діяльності, сприяє якісному засвоєнню результатів навчання. Тому, питання сутності, ролі та формування педагогічної комунікації, викликані процесами перебудови в освітній галузі, розглядаються у новому ракурсі й не втрачають своєї актуальності.

Мета дослідження полягає у висвітленні науково-теоретичних засад професійної комунікації педагогічних працівників, її сутності, функцій, особливостей для ефективного спілкування суб'єктів навчальної діяльності та якісної організації освітнього середовища.

Відповідно до мети було визначено наступні завдання: здійснити аналіз теоретико-методологічної і наукової психолого-педагогічної літератури з обраної проблеми; проаналізувати поняття «комунікація», «професійна комунікація», «комунікативна компетентність», «педагогічне спілкування» та їх основні компоненти, що мають бути сформовані у педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Комунікація як форма зв'язку, акт спілкування між людьми, процес передачі інформації емоційного та інтелектуального змісту, залишається об'єктом дослідників у галузі семіотики, соціології, педагогіки, психології, політології, риторики, менеджменту й інших наук. Так, актуальні питання досліджуваної проблеми висвітлюють у своїх працях як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: Г. Андрєєва, А. Брудний, В. Буряк, Л. Виготський, В. Вишняков, Н. Єрастов, В. Іванов, М. Каган, Г. Ласуелл, О. Леонтьєв, М. Молоканов, Л. Ситниченко, А. Соколов, Р. Якобсон і багато інших. Ними визначені поняття комунікації, основні її складові, особливості організації та управління, обґрунтовані базові закономірності та принципи комунікації, яких слід дотримуватися людині у професійній діяльності та житті загалом.

Поняття «комунікація» затвердилося у науці на початку ХХ ст. і тлумачиться науковцями по-різному, а саме як:

1) інтерактивна міжсуб'єктна діяльність (мовленнєва і немовленнєва), змістом якої є встановлення спільних орієнтирів у життєвому просторі на підґрунті вироблення спільних смислів [1, с. 35];

2) тип взаємодії між людьми, що передбачає інформаційний обмін, своєрідну «інформаційну кооперацію» у різноманітних процесах спілкування [2, с. 97];

3) взаємодія людей за допомогою мовних і немовних засобів спілкування з метою передавання інформації про будь-які об'єктивні відомості про навколишній світ, людей, події, утілені в повідомленні [3, с. 220];

4) інформаційний зв'язок суб'єкта з тим чи іншим об'єктом (людиною, машиною, твариною) [4, с. 145] тощо.

Основними складовими комунікативної компетентності є: орієнтація у різноманітних ситуаціях спілкування, спираючись на знання і життєвий досвід; здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими, розуміти себе та інших, будувати міжособистісні відносини, умови соціального оточення; готовність та уміння контактувати з людьми, конструктивно спілкуватися; уміле використання внутрішніх і зовнішніх засобів регуляції комунікативних дій [5].

Більшість науковців ототожнюють поняття «комунікація» з категорією «спілкування», і визначають їх як сукупність комунікативних здібностей, якостей, умінь і навичок, що спрямовані на передачу, отримання і перетворення інформації у процесі міжособистісних стосунків, а також здатність встановлювати і підтримувати контакти між людьми [6, с. 101]. Однак окремі вчені, зокрема Є. Жарков, К. Дмитренко та інші, розмежовують дані поняття і пояснюють комунікацію як засіб зв'язку будь-яких об'єктів, а спілкування розглядають як міжособистісну взаємодію людей під час обміну інформацією пізнавального або афективно-оцінного характеру [7].

Таким чином, поняття «спілкування» і «комунікація» мають як загальні ознаки (співвіднесеність із процесами обміну й передачі інформації, зв'язок з мовою як засобом передачі інформації), так і відмінні (розходженням в обсязі змісту цих понять). Це пов'язано з тим, зазначає К. Дмитренко, що «комунікація» і «спілкування» використовуються в різних науках, які на перший план досліджують різні аспекти даних понять. За спілкуванням, в основному, закріплюються характеристики міжособистісної взаємодії, а за комунікацією – додаткове значення – інформаційний обмін у суспільстві. На цій підставі спілкування представляє собою соціально обумовлений процес обміну думками й почуттями між людьми в різних сферах їх пізнавально-трудової й творчої діяльності, що реалізується, в основному, за допомогою вербальних і невербальних засобів [7].

Умовою успішної, якісної та ефективної професійної діяльності є професійна комунікація, яка, ґрунтуючись на загальних нормах

спілкування, часто має індивідуальний характер і виявляється у способах і діях, з використанням засобів, що їх вибирає суб'єкт у певних комунікативних ситуаціях.

У науковій літературі професійна комунікативна компетентність визначається як сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування у професійній діяльності, здатність фахівця змінювати глибину і коло спілкування, встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми, розуміти й бути зрозумілим для партнера у процесі спілкування [8, с. 28].

Дослідженню актуальних питань професійної комунікації, особливостей її формування у педагогів присвячені праці багатьох науковців: В. Куніцина, С. Кондратьєв, В. Роздобудько (сприймання й розуміння у системі взаємовідносин вчитель–учень), М. Страхов, І. Синиця (проблеми педагогічного такту в процесі спілкування), О. Леонтьєв, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна (закономірності формування комунікативних навичок у педагогів), В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький, В. Кочетова, В. Пасинок (професійна комунікація як компонент мовленнєвої культури), Г. Балл, І. Гапійчук, О. Грейліх, Я. Коломинський, Л. Кондрашова, Г. Микитюк, І. Шитова, Є. Юрківський (комунікація як основа педагогічної взаємодії, побудова педагогічних взаємовідносин), В. Абрамян, Н. Барахтян, Н. Тарасевич, І. Кривонос, І. Зязюн, В. Моргун (професійно-педагогічна комунікація і комунікативна компетентність як складові педагогічної майстерності вчителя). Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що професійна комунікація є основою успішної педагогічної діяльності, сприяє ефективному розв'язанню освітніх завдань.

Професійна комунікація педагога – це комунікація під час навчально-вихованої діяльності, що організована на основі сприйняття, засвоєння, використання й передачі інформації з різних джерел учасниками освітнього процесу. Її ефективність залежить від чіткого уявлення і розуміння суб'єктами педагогічної діяльності сутності та структури педагогічної комунікації, сформованих комунікативних умінь і навичок, здатностей і можливостей вимірювання, дозування й оцінювання синтаксичної, семантичної та прагматичної інформації.

Сучасні науковці визначають основні компоненти професійної комунікації педагога, а саме: наявність стійкої потреби в систематичному спілкуванні між учасниками освітнього процесу в найрізноманітніших ситуаціях; взаємодія загальнолюдських та професійних показників комунікативності; емоційне задоволення на всіх етапах спілкування; наявність здібностей до педагогічної комунікації, набуття комунікативних навичок і вмінь [9, с. 16].

Важливими компонентами професійно-педагогічної комунікації також залишаються: уміння слухати, ставити запитання, аналізувати відповідь, розуміти іншого, бути уважним, спостережливим, встановлювати контакт, бачити і розуміти реакцію аудиторії, передавати власне ставлення до того, про що йде мова, уміння зацікавити, захопити поясненням, орієнтуватися в обстановці.

Функціями педагогічної комунікації є:

- інформаційна, що реалізується в навчально-вихованому процесі та взаємодії між педагогом та вихованцем;
- пізнавальна, що допомагає розумінню і вивченню навколишнього світу, особливостей особистості інших людей, колективу, себе;
- експресивна, що дає змогу доступно, цікаво й емоційно-виразно передавати знання, формувати уміння й навички;
- управлінська, що допомагає керувати власною поведінкою і впливати на вихованців вмінь [9, с. 15].

Отже, професійно-педагогічне спілкування як система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності і стимулювання діяльності вихованців, організація і корекція взаємин у колективі вихованців, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження особистості вихованця, є особливим видом педагогічної майстерності й творчості.

У професійному спілкуванні педагога науковці виділяють два взаємопов'язаних компоненти: 1) загальні основи спілкування, що закладаються характером суспільного ладу, наслідуванням цінностей минулого, сучасного, в яких реалізується професійна діяльність педагога, єдина мета і задачі

навчання і виховання; 2) індивідуальні основи спілкування, громадянська позиція, стиль спілкування – сукупність конкретних прийомів і засобів, які педагог доцільно, залежно від конкретних умов і можливостей навчання і виховання, реалізує у професійній діяльності на основі власних знань, досвіду, здібностей, умінь і навичок.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що основними функціями професійно-педагогічного спілкування є:

- проєктивна – забезпечує формулювання цілей спілкування, композиційну побудову змісту спілкування, прогнозування способів і видів комунікації;

- пізнавальна – передбачає пізнання особистості в процесі спілкування;

- інформаційна – полягає у зберіганні та передаванні інформації, обміні думками, індивідуальним досвідом тощо;

- контактна, оскільки спілкування побудоване на емоційному контакті (встановлення єдності емоційних позицій педагога й вихованців щодо змісту спілкування) та пізнавальному (розуміння суб'єктів спілкування індивідуальних особливостей і мотивів поведінки один одного, схожості поглядів на предметний аспект спілкування);

- мотиваційно-спонукальна – полягає у стимулюванні суб'єкта до активного спілкування, спрямування його на певні дії;

- соціально-перцептивна – розкривається у сприйнятті, пізнанні і розумінні партнера по спілкуванню;

- інтерактивна, оскільки в процесі спілкування встановлюються відносини, виробляються спільна стратегія взаємодії, відбувається реалізація соціальних ролей;

- регулятивна або управлінська – пояснює спілкування як засіб регулювання поведінки вихованців та педагогів;

- самопрезентаційна – полягає у демонструванні індивідуально-психологічних і соціально-психологічних властивостей педагога;

- емоційно-ціннісна – пояснює емоційно-виразне передавання знань, прояв оцінних ставлень один до одного, переживання ситуації спілкування та реагування на емоційну напругу, викликає у суб'єктів спілкування адекватні емоційні переживання;

- рефлексивна – полягає в оцінюванні поведінки учасників спілкування, аналізі вербальної і невербальної інформації та процесу спілкування загалом.

Тому, професійно-педагогічна комунікативність педагога, що характеризується комунікативними якостями, які забезпечують успішну інформаційну взаємодію в навчальній діяльності, сприяє вирішенню конкретних освітніх завдань і є значущою за своєю роллю.

Педагогічна комунікація формується під впливом багатьох як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, при чому, у даному процесі переважають більше індивідуально-психологічні якості особистості педагога, які й визначають модель комунікативності:

- 1) загальні універсальні якості: педагогічна спрямованість, психологічна готовність, почуття колективізму, врахування індивідуалізму, доброзичливе ставлення до вихованців, активність у суспільно-корисній і педагогічній діяльності, дисциплінованість, організованість тощо;

- 2) спеціальні якості, що характеризують внутрішню структуру комунікативності педагога:

- пізнавальні, які допомагають сприймати, розуміти і вивчати навколишній світ, зацікавити до пізнання оточуючого, прагнення розвивати і удосконалювати себе;

- експресивні, що надають емоційної виразності особистості педагога, підтримують його прагнення до правдивості й щирості в стосунках з вихованцями;

- імпресивні, що допомагають педагогу розуміти і впливати на вихованців, незалежно від того, як вони його сприймають;

- управлінські, що допомагають впливати на інших людей і здійснювати самоконтроль [10].

Як зазначають Н. Волкова, Л. Поперечна та інші науковці, важливими професійними якостями комунікативності сучасного педагога також є:

- комунікативні знання – узагальнений досвід людства в комунікативній діяльності, відображення у свідомості комунікативних ситуацій в їх причинно-наслідкових зв'язках і відношеннях;

- комунікативні навички – автоматизовані свідомі дії, що сприяють швидкому відображенню у свідомості комунікативних

ситуацій, визначають успішність сприйняття, розуміння об'єктивного світу й відповідного впливу на нього в процесі педагогічної комунікації;

- комунікативні вміння – комплекс дій, які базуються на теоретичній і практичній підготовленості, і дають змогу творчо використовувати комунікативні знання та навички для відображення й перетворення дійсності;

- комунікативні звички – доведені до автоматизму комунікативні дії;

- комунікативний характер – головні якості, властивості особистості, що виявляються в типовій для неї активності в комунікативній діяльності й у ставленні до навколишнього світу, до інших людей, до себе [10].

- Відповідно сформованих індивідуальних якостей і компонентів комунікативної компетентності у педагогів виділяють такі найпоширеніші рівні спілкування у професійно-педагогічній діяльності:

- примітивний, в основу якого покладено примітивні правила і реакції поведінки вчителя (амбіції, самовдоволення, зловтіха, зверхність) у ставленні до вихованців, який виступає для педагога засобом досягнення мети;

- маніпулятивний, коли взаємини між педагогом і вихованцями будуються на грі, маніпуляції, іноді залякуванні, суть яких полягає у бажанні вчителя будь-що виграти, використовуючи різні прийоми;

- стандартизований, де домінує формальна структура спілкування, для якої характерні слабка орієнтація на особистість вихованця, дотримання стандартів етикету;

- діловий, коли спостерігається орієнтація на навчання, педагог бере до уваги особистісні характеристики вихованця лише в контексті ефективності діяльності, дотримуючись стандартів етикету, визнає за вихованцем право на самостійність;

- особистісний, коли спілкування базується на глибокій зацікавленості до вихованця, визнанні його самостійності і діяльності педагога спрямована на розвиток духовності вихованців, стосунки є довірливими, а вчитель є авторитетом і найкращим посередником між ним і знаннями про навколишній світ, людей, себе.

Набуття педагогом особистісного рівня спілкування є необхідною умовою високої культури взаємодії суб'єктів комунікативної діяльності. Саме цей рівень потребує від нього великої самовіддачі і притаманне лише тим, для яких професія є покликанням.

Учені також вирізняють негативні індивідуально-психологічні якості педагога, що можуть ускладнювати процес професійного спілкування, зокрема: агресивність, конфліктність, боязкість, сором'язливість тощо.

Правильно побудоване професійно-педагогічне спілкування можливе лише при засвоєнні педагогом основних компонентів професійної комунікації, знімає у вихованців негативну емоційну напругу (страх, невпевненість), викликає позитивні емоції, бажання до спільної діяльності, сприяє якісному засвоєнню програмних результатів навчання.

Отже, професійна комунікація у діяльності педагога це складний багатоплановий процес встановлення і розвитку взаємовідносин між учасниками освітнього процесу; це готовність і вміння педагога використовувати особистісні та професійні якості, системні комунікаційні компоненти для реалізації навчально-виховних завдань. Важливим є те, що на вихованців впливають не лише знання, але й сама особистість учителя, який повинен розуміти та пам'ятати, що ефективність спільної діяльності суб'єктів освітнього процесу у будь-яких формах залежить від взаєморозуміння між ними. Грамотне професійно-педагогічне спілкування створює сприятливий, здоровий психологічний клімат у колективі, допомагає побудувати доброзичливі ділові взаємовідносини між педагогом і вихованцями, попереджує створення психологічних бар'єрів. Таке спілкування створює найкращі умови для розвитку мотивації до навчання і саморозвитку вихованців, реалізації творчого характеру процесу навчання, оптимізує навчально-пізнавальну діяльність учасників освітнього процесу, сприяє формуванню гармонійно розвинених особистостей.

Джерела та література:

1. Мартинюк А.П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.

2. Іщук Н., Іщук С. *Поняття комунікації : множинність конотацій. Філософські науки. № 1 (147) січень-лютий, 2017 р. С. 97.*
3. Бацевич Ф.С. *Філософія мови : Історія лінгвофілософських учень. К. : ВЦ «Академія», 2008. 240 с.*
4. Каган М.С. *Мир общения : Проблема межсубъектных отношений. М. : Политиздат, 1988. 319 с.*
5. Вторникова Ю.С. *Комунікативна компетентність у структурі ключових компетентностей громадян Європи. Витоки педагогічної майстерності : збірник наукових праць. Полтава, 2011. С. 88 – 94.*
6. Жирун О.А. *Педагогічна комунікація в аспекті професійної ідентичності. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2010. № 1. С. 100 – 104.*
7. Дмитренко К. А. *Сутність професійної комунікації у педагогічній освіті. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Nzspp_2012_7_4%20(2).pdf*
8. Жуков Ю.М., Петровская Л.А., Растянищев П.В. *Диагностика и развитие компетентности в общении. М., 1990. С. 28.*
9. Волкова Н.П. *Педагогічні комунікації : Навч. посіб. Д. : РВВ ДНУ, 2002. 92с.*
10. Поперечна Л.Ю. *Комунікативні здібності вчителя як одна з важливих складових його професіограми. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки. 2012. С. 3 – 4.*

3.2. КУЛЬТУРНЕ РІЗНОМАНІТТЯ І СОЦІОКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ В МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Початок ХХІ сторіччя можна справедливо характеризувати як період світового визнання важливості культурного різноманіття. Починаючи з Загальної декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття (2001) та продовжуючи Конвенцією ЮНЕСКО про захист і сприяння різноманітності культурних виразів (2005) та Рекомендаціями ЮНЕСКО з міжкультурної освіти (2006), явище культурного різноманіття розглядається як «спільна спадщина людства», а її захист – як «етичний імператив, невіддільний від поваги до людської гідності» [1].

Водночас існування сучасного світу в умовах активізації концептів «культурне різноманіття», «мультикультурність»,